

АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ ЛЮБОВІ В ЕКЗИСТЕНЦІЙНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Актуальність даної проблеми. Людина та її моральність завжди були центральним об'єктом філософії. А тому і тема любові не може не бути однією з головних у філософській теорії. Завдяки любові людина знаходить істинний сенс життя. Тема любові з давнини постала основою для розвитку мистецтва, яке досягає її красу, багатство її екзистенціального змісту через мовні та зорові образи. Прагнення до пізнання любові та її значення в житті людини є таким же вічним, як і пошуки сенсу буття.

Людина, для якої досвід двох світових війн відходив у забуття, почала переживати відчуття самотності та приреченості. Вона шукає «опори» для власного буття. Згідно із філософськими концепціями різних мислителів, такою «опорою» є любов. Драматизм нашого сучасного життя – це знищення моральних орієнтирів, наслідком чого є «загубленість» людини. Любов – це загальна форма самовизначення особистості. На жаль, для сучасної молоді «цінностями» сьогодні є прагматизм, бездуховність, зневага до старшого покоління. Любов пов'язана з буттям людини в світі, з метою її життя, її сенсом.

На сьогоднішній день засилив інформації та брехні є великою проблемою, яка перешкоджає взаємовідносинам людства в усьому світі – дефіцит любові. Про любов, як ні про що інше, пишуть багато, але мало хто знає, що це таке насправді.

Дослідженням проблеми феномену любові в екзистенційній філософії займалися такі мислителі, як Жан-Поль Сартр, Симона де Бовуар, Габріель Марсель, Карл Ясперс, Альбер Камю, Микола Бердяєв, Віктор Франкл, Мігель де Унамун, Ролло Мей, Паскаль Брюкнер, Еріх Фромм та інші філософи цього напрямку, зокрема, предтеча екзистенціалізму Сьорен К'єркегор. Екзистенційна любов не має словникового пояснення через психологічну термінологію: вона має характер особистісного, індивідуального переживання, незалежно від того, чи це любов до себе, чи до іншого. Отже, філософські джерела з означеної проблематики потребують щораз нового дослідження, за якого відкривається нове й неповторне «поле» їх розуміння.

Метою дослідження є аналіз концепту любові як особливої форми самоздійснення людини та розкриття феномену любові в екзистенціалізмі.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання наступних **завдань**: дослідити питання любові в структурі людського буття; конкретизувати статус поняття «екзистенціалізму» як однієї з провідних течій суспільної думки ХХ ст.; з'ясувати питання любові та відчуженості за Еріхом Фроммом;

Об'єкт дослідження: феномен любові в людському бутті.

Предмет дослідження: феномен любові в контексті творчості представників екзистенціалізму.

Почуття любові є одним із найважливіших у процесі формування ментальних структур етносів. Воно визначає життя людини як подвійну містерію життя-смерті [2, с. 17]. Насамперед, з'ясуємо, що ж таке любов. Любов – це не здатність любити когось задля своєї користі, аби щоб любили тебе. Любов – це жертва без вигоди для себе. Радше в ім'я любові ти готовий віддати все, не взявши собі нічого. Лише справжня і щира любов спонукатиме людину до таких кроків. Слово «любов» настільки не піддається певним семантичним визначенням, що в багатьох мовах використовують різні його форми. Це не любов, якщо їй присутня тривалість і тимчасовість. Не можна назвати любов'ю те, що сьогодні є, а завтра немає. В такому випадку, це явище, швидше за все, слід назвати просто захопленням або зацікавленістю. Справжня любов ніколи не заздрить. Їй не властиво оспівувати та величати себе, свою щирість. Тут радше йде мова про скромність. Суб'єктом справжньої та нелицемірної любові можуть стати сім'я, кохана дружина або чоловік, батьківщина, смаки та вподобання тощо [3].

Екзистенціальна філософія на перший план висунула ідею абсолютної унікальності людського буття, зосередившись навколо проблеми людини та її місця в світі, проблеми духовної витримки людини, яка потрапила в потік подій і втратила контроль. Покоління інтелігенції, яке пережило першу світову війну та прихід до влади фашизму, ця філософія зацікавила перш за все тим, що вона зосереджувала увагу на кризових ситуаціях у житті людини і людства, пробувала розглянути людину в умовах складних історичних випробувань. Однією із складових частин цієї течії став екзистенціалізм [1, с. 79].

Джерела екзистенціалізму у вченні Сьорена К'єркегора, який першим сформулював поняття «екзистенція», – «внутрішнє» буття, що поступово переходить у зовнішнє. Значно вплинули на формування та розвиток екзистенціалізму також «філософія життя» і особливо феноменологія німецького філософа Едмунда Гуссерля. Основна ідея феноменології – неможливість взаємного зведення і в той же час нерозривність свідомості і людського буття, особистості і предметного світу, психофізичної природи, соціуму, духовної культури – згодом трансформувалась у теорію екзистенціалізму [4, с. 15].

Екзистенціалізм є філософським вираженням глибоких потрясень, які спіткали західну цивілізацію в ХХ ст. Його прибічники вважають, що катастрофічні події новітньої історії оголили нестійкість, слабкість, кінцевість будь-якого людського існування. Найглибшим знанням про природу людини екзистенціалізм визнає усвідомленість нею власної смертності й недосконалості. Представники екзистенціалізму не робили спроб проникнути в методологічні аспекти науки чи розкрити природу моралі, релігії, мистецтва, любові [1, с. 83].

Багато мислителів екзистенціалізму підкреслювали примат любові над теоретичним науковим пізнанням. Любов не тільки конституює людину як особистість, але і є засобом більш глибокого, а тому і більш точного відкриття реальності. Гете, наприклад, говорив, що йому огидні всякі вузькопрофесійні заняття. Він в усьому намагався залишатися «любителем» [2, с. 18].

Тільки в стані любові можлива зустріч з внутрішнім існуванням світу. «Думка розуму», якій дана лише зовнішня предметність, завжди повинна супроводжуватися «думкою серця». «Серце» не є якась окрема інстанція, протилежна розуму, а характеризує цілісність внутрішнього буття, одним із випромінювань якого може бути і розум. Серце протистоїть лише відчужено, відірваному від цієї цілісності розуму. Те, що не дано серцем, взагалі не дано в точному сенсі слова, не

заціпає людини і, в кінцевому рахунку, робить неможливим повне пізнання. Ставлення до навколишнього через «думку серця» є почуття любові [3].

Ми неодноразово замислюємось над тим, чи в сучасному світі люди вміють любити. Саме цього нас може навчити Еріх Фромм, автор книги «Мистецтво любові». Він не просто amator, який з якогось дива вирішив розповісти людству, як потрібно любити. Еріх Фромм – соціальний психолог, науковець та практик. Жив і творив у XX столітті. Його ідеї актуальні донині. І, здається, будуть такими завжди. Для навчання вмінню любити, як і будь-якому іншому мистецтву, необхідно, по-перше, залучення до теорії, по-друге, оволодіння практикою і, по-третє, одержимість цим мистецтвом, зосередженість на ньому і повна самовіддача. Для німецького мислителя любов – це відповідь на проблему людського існування, який бачиться в єднанні всіх людей як братів. Заздрощі, ревності, усі види жадоби – це пристрасті: любов виступає діяльністю, проявом людської сили, що є можливою лише за умов свободи й ніколи не буває наслідком примусу. Негативні межі людини для Фромма – це межі її самотності, породжені відчуженням. «Людина будь-якої епохи і будь-якої культури стикається з одним і тим же питанням: як подолати самотність, як досягти єднання...»[6, с. 115].

Але як це зробити? Як звільнитися від відчуження і самотності? Це можливо тільки в любові, вважає, Фромм. «Любов це зв'язок, що передбачає збереження цілісності особистості... любов допомагає людині подолати почуття самотності і відчуження і водночас дає змогу їй залишатися самою собою, зберегти свою цілісність. Парадокс любові в тому, що дві істоти складають одне ціле і все ж залишаються двома істотами»[5, с. 196].

Через розуміння сенсу Любові, непомітно для себе Е. Фромм виходить за межі символічного бачення Бога і просувається від атеїзму фрейдівського психоаналізу і марксистського соціоцентризму до іншого світорозуміння, в якому Любов не менш реальна (важлива для життя, онтологічна), ніж біологічне бажання і матеріальна потреба. Тож давайте дослухаємось до слів видатного психолога і просто почнемо шире любити, без заздрощів і ревності, ненависті і зла [1, с. 81].

В ході досліджень ми дійшли до наступних висновків:

Екзистенціалізм є філософським вираженням глибоких потрясень, які спіткали західну цивілізацію в XX ст. Філософія на першій план висунула ідею абсолютної унікальності людського буття, зосередившись навколо проблеми людини та її місця в світі, проблеми духовної витримки людини, яка потрапила в потік подій і втратила контроль.

Філософія любові – це один з головних напрямків у філософії та екзистенційній філософії зокрема. Любов пов'язана з буттям людини в світі, з метою її життя, її сенсом. Через її нестачу люди відчувають лише «душевну пустоту», адже для сучасної молоді «цінностями» сьогодні є прагматизм, бездуховність, зневага, неповага до старшого покоління. Це є проблемою, над вирішенням якої працюють мислителі.

Почуття любові є найважливішим феноменом у процесі формування ментальності. Любов – одне з фундаментальних властивостей людської істоти, таких, як совість, розум, честь, свобода. Люблять не за щось, хоча психологічно любов завжди пояснюють конкретними причинами, і люблячий шире вірить в те, що його обранець найкрасивіший та найрозумніший.

Література

1. Зіневич А. Дві феноменології та дві французькі традиції екзистенційної філософії : Філософська думка, 2017. №5. С. 76-89.
2. Конотоп Л. Г. Концепт любові : методологічні аспекти філософсько-релігійнознавчого аналізу, Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія, 2016. № 1 (23). С. 16-18.
3. Расповов С. Так що ж таке любов? Харків : ХНУ, 2014. URL: <https://tureligious.com.ua/tak-shho-zh-take-lyubov/> (дата звернення: 10.02.2019)
4. Туренко В. Е. Феномен любові: філософсько-антропологічні виміри східнопатристичної традиції : автореф. дис. канд. філос. наук : 09.00.04. Київ. 2014. 20 с.
5. Хамітов Н., С. Крилова, Л. Гармаш. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. – 4-е видання перероблене та доповнене. К.: КНТ, 2016. 396 с.
6. Фромм Е. Мистецтво любові ; пер. з англ. В. Кучменко. 3-тє вид. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 192 с.
7. Nadia Hnasevych, Olena Morschakova The problem of the axiological existence of a person in an ideological aspect : Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід:збірник тез, Міжнародної науково-практичної конференції, 4-5 квітня 2019 р., м. Тернопіль:Видавничий центр ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2019. С. 11-13.